

Preek over Vergeven, zeventig maal zeven naar aanleiding van Matteüs 18: 21-35 en Psalm 85

Deze preek van ds Anne Kooi is in 2008 gehouden in de Groenmarktkerk in Haarlem; deze kerk is onlangs samen met het straatpastoraat van Stem in de Stad de 58e [Kerk met Stip](#) geworden.

Gemeente van Jezus Christus,

Hoe vaak moeten we vergeven? Zeventig maal zeven keren. Dat horen we in de het antwoord dat Jezus aan Petrus geeft. Hoe vaak? Niet zeven maal is genoeg, maar zeventig maal zeven. Zo vaak moeten we vergeven.

De context van waaruit ik spreek is een wat bijzondere. Vooral met dit thema van 'vergeven' in onze oren. Ik werk namelijk voor een deel van mijn tijd in de gevangenis als justitiepredikant. Maar ik hoor ook bij de kerk buiten de muren, dus deel ik in de vragen die er liggen over de verantwoordelijkheid van ons, kerkmensen, voor bijvoorbeeld ex-gedetineerden. Er ligt een vraag voor van de beweging Kerken met Stip of er gastvrijheid kan zijn, hier in de kerken van Haarlem om ex-gedetineerden op te vangen en hen van harte welkom te heten.

Waarom zou dat, vraag je je dan af. Waarom ook zou dat kunnen? Als we de tekst van vandaag lezen, is dat omdat wij eerst zelf vergeven zijn. Dat schept een verplichting.

Jezus legt ons dat uit met een gelijkenis. Een gelijkenis van het Koninkrijk van God. En het is wel een opmerkelijke gelijkenis. Er zitten een heleboel dingen in waar je even bij moet stil staan. God vergeeft, lezen we daarin, al is de schuld nog zo groot.

Maar dat is niet iets dat op een dogmatische manier gebeurt. Zeven maal vergeven is niet genoeg, zei Jezus, maar in deze gelijkenis wordt er de grootste schuldenaar maar één maal vergeven, want dat was kennelijk al meer dan genoeg. Hij heeft zijn kans gekregen en die heeft hij verprutst. Er is geen sprake meer van mogelijk een tweede keer vergeven, die kans wordt niet meer gegeven.... Nee, een mens die zelf vergeven wordt en dan zijn geluk daarover niet weet te delen met een ander...? dat is onvergeeflijk.

Deze gelijkenis is zo dan ook een metafoor. In de gelijkenis horen we achter deze metafoor de maatschappelijke opdracht om het verhaal van bevrijding door te laten gaan.... Om hernieuwde kansen niet opnieuw te verspillen door nog steeds te denken dat we alles naar onszelf kunnen toe redeneren.

Jezus spreekt niet naïef over vergeven. Jezus geeft uitdrukkelijk

niet een oproep aan een ieder die in een underdog positie zit om tegen heug en meug te vergeven. Dat is vooral van belang om je te realiseren wanneer er bijvoorbeeld sprake is van seksueel misbruik. Vergeven is niet vergeten of ontkennen wat er gebeurt is. Vergeven is niet de dader excuseren, of hem nu opeens tegen-beter-weten-in vertrouwen. Vergeven is niet vergeten dat er sprake is van schuld. Vergeven is ook niet de gevolgen van die schuld religieus wegzalven. Vergeven is tenslotte ook niet het slachtoffer vernederen. Misschien zijn wij dat soms zelf wel: een slachtoffer. Dan weet je hoe dat voelt. Dan weet je hoe de roep om vergeving zijn eigen onrecht kan meebrengen; een religieuze verplichting om te moeten vergeven kan bijzonder wreed zijn. Dan weet je dat de vraag om vergeving alléén al, soms een nieuwe fase kan zijn in de manipulatie en een nieuwe greep naar de controle van een dader over zijn slachtoffer.

Wanneer Jezus spreekt over vergeven is het juist niet de bedoeling dat onrecht en uitbuiting zich voortzet, op welke manier dan ook. Soms is daarom één keer vergeven voldoende. Maar de ander kant is er ook. Vergeven kan zeventig maal zeven keer OK zijn. Dat is veel, en de getallen 7 en 70 wijzen daar ook op. Het is veel, het is heel veel en nog méér dan dat. Het kan zó vele keren OK zijn om te vergeven omdat het telkens weer een nieuwe toekomst opent. Maar het is niet oneindig. De gelijkenis over vergeven is niet naïef. Hij heeft een scherp oog voor de situatie en de context waarin dat gevraagd wordt. En alleen dan wordt dit duidelijk: als de verhoudingen zo zijn dat de sterkere de zwakkere kan vergeven, dan moet het ook, zou je bijna zeggen. Dan moet je vergeven; en dan moet het ook op een ruimhartige manier gebeuren. Onverzettelijk is Jezus dan tegenover de man die het goed heeft en niet wil delen in de genade die hem is toegevallen.

De maatschappelijke component van de gelijkenis is niet toevallig. De eerste schuldenaar die vergeven wordt heeft het kennelijk breed laten hangen. Hij zal de armoede niet echt gekend hebben. Zijn oordeel over de mens die hem weer schuldig is is misschien daarom wel genadeloos en hard. Het doet mij denken aan bijvoorbeeld de discussie van mensen die de belasting oplichten tegenover bijstandsgerechtigden die een paar tientjes niet opgeven. Er wordt zo vaak met twee maten gemeten. En zij die het niet breed hebben worden vaak veel strenger beoordeeld dan zij die het iets beter hebben. Zo kun je ook zien dat de kansarmen oververtegenwoordigd in de bajas.

De mensen die ik tegenkom in De Koepelgevangenis hebben veelal weinig kansen gehad, en ze hebben nog even weinig kansen als ze vrij komen. Of minder zelfs omdat ze nu ex-gedetineerd zijn.

Gisteren in de bajes, daar in de kerk, hebben we deze tekst uit Matteüs ook gelezen. De meeste gedetineerden waren erg onder de indruk van de radicaliteit van de tekst. Vragen waren er ook. Terechte vragen bij misdaden bijvoorbeeld, die onvergeeflijk zijn. Ook in de ogen van gedetineerden. Vragen bijvoorbeeld over mensen die je dan misschien kunt vergeven, maar die dan gewoon doorgaan met hun gestoorde gedrag. Vergeven mag nooit nieuwe slachtoffers mogelijk maken, vonden ze. Wat zijn de grenzen aan de vergeving?

Mensen hebben moeite met vergeving. In de bajes hebben we daar aanvankelijk als mensen onder elkaar in het algemeen over gesproken. Maar snel al werd het persoonlijker. Iemand zei dat het ook heel moeilijk kan zijn om vergeving te vragen, omdat het de erkenning is van schuld. Van reële schuld, die er ook bij deze man weldegelijk was, gaf hij toe.

Dan is het zo dat wij dáár dan nog wel een beeld bij hebben, bij mensen die in de bajes zitten en het moeilijk vinden om hun schuld onder ogen te zien – maar hoe makkelijk zijn wij zelf daar dan in, denk ik vaak... Maar veel mensen in de bajes hebben zelf ook het één en ander meegemaakt. Zij zelf hebben soms veel te vergeven. Een man begon gisteren in de kerkdienst te vertellen over zijn jeugd als weeskind. Hij heeft een tijd in een weeshuis gewoond en maakte de minimalisering van de voorzieningen mee. Hij voelde zich een derde rangs burgertje. Later werd hij van pleeggezin naar pleeggezin gestuurd, en hij voelde zich voortdurend afgewezen. Weer later kreeg hij te maken met maatschappelijke vooroordelen over mensen die in een onstabiele situatie opgegroeid waren; alsof hij gekozen zou hebben voor het pad van verdriet en lijden dat hij moest doorlopen. Hij heeft een tijd over straat gezworven. Hij heeft ondertussen heel wat te vergeven. Nu heeft hij een zoontje van 1 jaar en hij zit in de bajes. Met het oog op de toekomst: hij zal moeten leren omgaan met dit lijden dat hem is aangedaan. Misschien is vergeven een te groot woord, maar hij zal herstel moeten zoeken als hij zijn ellende niet door wil geven aan zijn kind. En wat ons omstanders betreft: hem moet dan ook die kans geboden worden. Als dat niet gebeurt zal God zich daar kwaad om maken. Wij hebben een taak op dat terrein, al is het dan misschien zo dat we moeten zeggen – in sommige extreme situaties: wat bij

mensen onmogelijk is, is bij God mogelijk.

Dat is wel iets bijzonders overigens: sommige gedetineerden hebben die intuïtie. Zij hebben er weet van dat wat bij mensen onmogelijk is, is bij God mogelijk. Die intuïtie delen ze met zwervers, dak- en thuislozen. Het is soms erg kwetsbaar, hun ongeunstelde religiositeit: de oprechtheid waarmee zij eerbied en respect opbrengen voor God, voor Jezus; de ernst waarmee zij een kaarsje opsteken. Die plek moet er dan zijn, denk je. Dat onderdak moeten we toch kunnen bieden; het initiatief van Kerken met Stip bedoelt precies dat mogelijk te maken. Om een mogelijkheid te bieden aan ex-gedetineerden om weer bij de gemeenschap van mensen rond Jezus te horen, en om tegelijkertijd een beetje gestalte te geven aan onze opdracht om als samenleving ook van vergeven te weten. Die maatschappelijke positie hebben wij tenslotte.

Hoe vaak moeten we vergeven? Hoe vaak moeten we mensen die in de gevangenis hebben gezeten opnieuw een kans geven? Wel, toch zeker één keer, zou ik denken. Maar dan alsjeblieft wel ruimhartig. Met oog voor de context van deze persoon. Open dan je deuren van harte. Anders blijven we gevangen in de cirkelgang van mensen die van detentie naar detentie gesleept worden ... en een maatschappij die zich niet kan bevrijden van criminaliteit en het te kort schieten telkens weer. Ook wij blijven dan gevangen in de cirkelgang van ons schuldig maken aan het niet vergeven van onze schuldenaren en dat zal ons kwalijk genomen worden. Je kunt immers verstrikt raken aan het vasthouden van wat je nog tegoed hebt van een ander in materieel en moreel opzicht.

Op de keper beschouwd hebben we eigenlijk niks waar we ons op kunnen beroemen. Dat is wat deze gelijkenis van Jezus ons ook duidelijk maakt. Dit alles is voor ons alleen mogelijk, omdat wij eerder al vergeven zijn. In een groots en onnavolgbaar gebaar.

We hoorden het in Psalm 85:

U bent uw volk genadig geweest Heer,
U keerde het lot van Jacob ten goede,
nam de schuld van uw volk weg
en bedekte al zijn schulden

Breng ons weer tot leven
dan zullen we ons in u verheugen
Toon ons uw trouw, Heer,
en geef ons uw hulp

trouw en waarheid omhelzen elkaar
recht en vrede begroeten elkaar met een kus
uit de aarde bloeit de waarheid op
het recht ziet uit de hemel toe. Amen.